

Opplæring i ikke-eksperimentelle funksjonelle analyser eller FAK-analyser

Kari Anne T. Bertelsen¹, Lars Rune Halvorsen², Jon A. Løkke², Marianne Solvang¹ og Gunn E. H. Løkke²
Halden kommune¹ og Høgskolen i Østfold²

Funksjonelle analyser er metoder som avdekker sammenhenger mellom atferd og miljøhendelser. En variant er deskriptive funksjonelle analyser der observatørene registrerer hendelser i miljøet i forkant og etterkant av den angitte atferden. Denne varianten kalles FAK-analyser (Foranledning-Atferd-Konsekvens). I studien undersøker vi om en opplæringspakke har effekt på deltagerne ferdigheter i FAK-analyser. Deltagerne hadde ikke tidligere mottatt systematisk opplæring i FAK-analyser. Deltagerne gjennomførte FAK-analyser basert på video-opptak av personer med utfordrende atferd. Første opplæringssekvens viser lav effekt, og data fra observatørene kunne ikke brukes til å trekke slutninger om atferdsfunksjoner. En ny og forenklet opplæring ble gjennomført. Deltagerne ble testet som tidligere, men skulle kun beskrive foranledninger og konsekvenser av atferd og ikke trekke slutninger om atferdens funksjon. Andelen av FAK-analyser som var korrekt utfylte etter andre opplæring var 90 %. Studien indikerer at det er mulig å lære opp personalet raskt i observasjon og objektive beskrivelser av foranledninger og konsekvenser av atferd.

Stikkord: Personalopplæring, funksjonelle analyser, FAK-analyser, slutning om atferdsfunksjoner

Innledning

Anvendt atferdsanalyse innebærer blant annet å avdekke sammenhenger mellom utfordrende atferd og miljøhendelser. Utfordrende atferd omfatter selvskading, ødeleggelse av egen eller andres eiendom, og angrep mot andre. Sentralt i behandlingen av utfordrende atferd er å identifisere årsaken eller funksjonen til atferden. Årsaker kan være av somatisk art, miljøbaserte, eller interaksjoner mellom somatiske og miljømessige forhold (Iwata et al., 1982; Iwata & Dorsey, 1994; Repp & Horner, 1999; Sturmey, 2007).

Funksjonelle analyser (FA) er en fellesbetegnelse på viktige metoder i det som kan kalles miljødiagnostikk. Påvisning av funksjon vil være sidestilt med å identifisere

årsaken til atferden. I mer mentalistiske termer vil FA innebære og finne atferdens hensikter (Løkke, 2008; Schlinger & Normand, 2013).

Deskriptive funksjonelle analyser (DFA) er en samlebetegnelse for metoder som ikke benytter seg av eksperimentelle påvirkninger, men baserer seg på direkte observasjon av atferd - i den konteksten atferden foregår (Cooper, Heron, & Heward, 2007). Den åpenbare begrensningen med DFA er at vi ikke kan analysere like effektivt hvordan atferden endrer seg dersom miljøet endrer seg på bestemte måter – som når vi endrer miljøet systematisk ved eksperimentelle funksjonelle analyser (EFA; se Bertelsen, 2009 og Skjetne, 2007 for norske studier). I enkelte settinger er det hverken ønskelig eller mulig å endre miljøet etter en plan av hensyn til klienten eller av praktiske årsaker. Når analysene må gjennomføres i takt med

Korrespondanse angående denne artikkelen kan adresseres til Kari Anne T. Bertelsen, Halden Kommune. Mobil: 90231573. E-post: kari.anne.bertelsen@halden.kommune.no
Takk til deltagerne for at dere stilte opp!

de aktivitetene som forekommer til vanlig, må observatørene fortløpende registrere hendelsene. Analysematerialet fremstår som mer fortløpende tekst. Vi får en mer åpen, fortellende eller narrativ analyse av foranledninger (F), atferd (A) og konsekvenser (K). FAK-analyser er observasjonsbaserte DFA som baserer seg på at observatørene har avgrenset en spesifisert målatferd. Observatørene registrerer hendelser eller trekk ved miljøet i forkant og etterkant av den angitte atferden (Cooper et al., 2007).

Et kritisk punkt, når slutninger om atferdens funksjon skal trekkes på grunnlag av data fra FAK-analyser, er i hvilken grad vi kan stole på rådataene fra kartleggingen. Innhenting av rådata skjer via observatører. Godt trente observatører er avgjørende for troverdigheten og påliteligheten til data og dermed slutningene (Kazdin, 1982). Registrering av målatferden er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig betingelse i innsamling av data i FAK-analyser. Observatørene må også, og parallelt med observasjonen av målatferden, sørge for en presis og nøyaktig beskrivelse av miljøet både i forkant og etterkant av målatferden. Et viktig moment er at observatøren ikke legger til informasjon som ikke ble observert og dermed bidrar til feil. Antagelser og tolkninger uten grunnlag i observasjoner (også kalt «synsing») er eksempler på denne type feil. Et annet problem er at observatøren kan overse detaljer som skulle vært inkludert i registreringen, og mangler i registreringene kan bidra til feilslutninger om atferdsfunksjoner.

Sentral litteratur som omhandler FA gir generelt gode beskrivelser av hva FAK analyser er og hvordan analysene kan utføres (Cooper et al., 2007). Eksemplene i litteraturen er imidlertid ofte av en slik karakter at hendelsene er forholdsvis enkle og tydelig avgrenset i tid. For leseren vil det være lett å se hva som er foranledning og konsekvens for målatferden. Eksemplene i bøkene er av en slik art at leseren kan trekke slutning om atferdens funksjon etter å ha lest ett eksempel. Kliniske saker har en tendens til

å være mer kompliserte. Litteraturen gir lite innspill til hvordan vi kan gjennomføre en effektiv, men samtidig ikke for omfattende opplæring av observatører slik at FAK-analysene kan gjennomføres slik metoden krever. Når det gjelder eksperimentelle funksjonelle analyser så finnes det publiserte effektdata (Bertelsen, 2009; Skjetne, 2007) og forslag på opplæringsmetoder som blant annet inkluderer videomodellering (Carr & Fox, 2009), men ingen fullstendig opplæringsprotokoll er tilgjengelig (Løkke, Halvorsen, Løkke & Arntzen, 2010).

Ferdigheter i observasjon og registrering, tolkning av data og slutninger om atferders funksjoner er viktige elementer ved funksjonelle analyser. Ferdighetene er mer komplekse enn de som kreves for å registrere om en spesiell hendelse har inntruffet eller ikke. Utfordringen med deskriptive funksjonelle analyser eller FAK-analyser er, i tillegg til registrering av målatferden, å registrere miljøhendelser før og etter atferd for å oppdage om det er noen sammenhenger som kan kalles positiv eller negativ sosial, materiell eller automatisk forsterkning (Løkke, 2008).

FAK-analysene kan deles opp i underkategorier (Cooper et al., 2007) avhengig av (a) reglene for registrering; strukturert eller lukkede registreringsalternativer eller ingen faste registreringsalternativer – såkalte narrative, og (b) hvordan observasjonene fordeles over tid; over bestemte tidsperioder/løpende eller igangsatt av atferdsforekomst.

Vi kan tenke oss en utvikling fra der vi vet lite om funksjoner; (1) åpne og løpende FAK-analyser følges av og bidrar til utviklingen av, (2) åpne, atferdsavhengige FAK-analyser og deretter (3) strukturerte atferdsavhengige FAK-analyser. Til sist kan vi tenke oss strukturerte, løpende analyser (4) for å kartlegge forløpere eller atferder som forekommer i hierarkier. Før FAK-analyser kan det være aktuelt med intervjuer.

Utforming av en opplæringspakke som sikrer høy kvalitet på observasjonene er viktig for FAK metodens troverdighet. En opplæringspakke bør tilfredsstillende noen sentrale

krav for å øke den kliniske nytteverdien. Den bør kunne gis til små personalgrupper, være avgrenset i tid, ikke være ressurskrevende og sikre et minimum av ferdighetsopptak før observatørene deltar i kliniske saker.

I denne studien undersøker vi om en opplæringspakke bidrar til kvalitet i gjennomføringen av FAK-analyser. Personellet som mottar opplæringen skal ikke ha noen formalisert utdanning som inkluderer opplæring i FA. En komponentanalyse av opplæringspakken ligger utenfor problemstillingene i denne studien.

Metode

Deltagere

Det er fem deltagere i studien, fire kvinner og en mann i alderen 37 til 41 år. En av deltagerne har 3-årig høyere utdanning innen helse- og sosialfag, en deltager har 1-årig utdanning og de resterende tre har ingen formell utdanning. Tre av deltagerne har et 12 timers kurs i målrettet miljøarbeid, men ellers har ingen av deltagerne mottatt systematisk opplæring i atferdsanalyse eller funksjonelle analyser. Alle deltagerne er tilknyttet samme arbeidssted og bistår samme person. Erfaring fra arbeidsplassen varierer fra tre til 18 år.

Verdi for deltakerne

Ved deltagelse i prosjektet kan deltagere øke sin kompetanse og oppleve glede ved godt utført arbeid. Tjenestemottakerne vil motta bedre tilpassede og mer effektive tiltak med færre bivirkninger.

Setting og utstyr

Basislinjen, opplæringssekvens 1, test 1 og test 2 ble gjennomført i et møtelokale utenfor deltagerens arbeidsplass. Opplæringssekvens 2 med test 1 og test 2 ble gjennomført på deltagerens arbeidsplass. Under opplæringssekvensene ble det benyttet powerpointpresentasjoner, tavle og projektor til visning av video. Forfatterne byttet på å lede opplæringen.

Avhengig variabel

Avhengig variabel var a) prosentvis korrekt utfylte beskrivelser av foranledninger, atferder, og konsekvenser i et åpent FAK-skjema og b) korrekte slutninger om den registrerte atferdens funksjon.

Design og uavhengig variabel

Uavhengig variabel besto av en opplæringspakke med en kombinasjon av forelesning, plenumsdiskusjoner og praktiske øvelser.

A-fasen (Basislinje). Deltagerne gjennomførte basislinjen (A-fasen) i gruppe. De fikk kun en kort informasjon om hva de skulle gjøre: "Du vil nå få se video-opptak av forskjellige personer med utfordrende atferd i ulike situasjoner. Du vil bli fortalt hva målatferden er før hvert opptak vises. Under og etter hvert opptak skal du skrive ned hva som er foranledning for målatferden, selve målatferden og konsekvens av målatferden. Til sist skal du skrive ned hva du tror er årsaken til den utfordrende atferden. Bruk skjema du får utdelt. Du kan be om at opptaket spilles om igjen 1 gang. Du har ikke anledning til å stille spørsmål knyttet til innholdet i opptaket."

Deltagerne fikk se 3 video-opptak av ulike personer med ulik problematferd. Ett av opptakene var av klienten personalgruppen jobber med til daglig, og to av opptakene var simulerte betingelser (etter manuskript). Deltagerne fikk også opplest en historie. De 4 beskrivelsene som ble vist/lest for deltagerne skulle vise følgende funksjoner ved målatferd: sosial negativ forsterkning, sosial positiv forsterkning, sosial negativ forsterkning igjen og materiell positiv forsterkning. Deltagerne fikk ett minutt til skrivning etter hvert opptak/opplest historie. De kunne be om en repetisjon av opptakene/opplest historie og fikk da igjen 1 minutt til skrivning per video/opplest historie.

B-fasen (Opplæringssekvens 1). Opplæringen besto av en kursdag (intervensjon) beskrevet under prosedyre, tabell nummer 1. Etter opplæring gjennomførte deltagerne FAK-analyser (test 1) under samme betin-

gelsler som på basislinjen. De fire beskrivelsene (video/opplest historie) ble presentert i tilfeldig rekkefølge og illustrerte målatferd med følgende funksjoner: sosial negativ forsterkning, sosial positiv forsterkning, sosial negativ forsterkning (repetisjon fra basislinjen) og materiell positiv forsterkning (opplest historie). Deltagerne hadde i tillegg en skriftlig oversikt over de 6 ulike funksjonene ved atferd tilgjengelig. Deltagerne regnet mellom-skårer enighet ut fra de utfylte FAK-skjemaene. Spørsmål knyttet til test 1 ble tatt i plenum før test 2 startet.

Test 2 innebar samme betingelser som ved basislinjen i tilfeldig rekkefølge. De fire beskrivelsene inneholdt målatferd med følgende funksjoner: sosial negativ forsterkning, sosial positiv forsterkning, sosial negativ forsterkning (repetisjon fra test 1) og materiell positiv forsterkning (opplest historie). Deltagerne hadde en skriftlig oversikt over de 6 ulike funksjonene ved atferd tilgjengelig under test 2. Deltagerne

regnet også ut mellom observatør enighet

På bakgrunn av svake resultater etter opplæringssekvens 1, se resultatdel, ble en ny opplæring gjennomført etter 2 måneder. Her ville vi se om en forenklet kurspakke ville føre til en høyere mestringsprosent. Endringene innebar at opplæringen ble direkte rettet mot de nødvendige ferdighetene som kreves for korrekt utfylling av FAK-skjemaer. Opplæringen ble også endret til at deltagerne nå kun skulle fylle ut FAK-skjemaer og ikke trekke slutninger om funksjoner. For å trekke korrekte slutninger om funksjoner er det nødvendig at FAK-skjemaene er korrekt utfylte. Resultatene fra opplæringssekvens 1 viste at deltagerne ikke mestret å fylle ut korrekte FAK-analyser.

C – fasen (Opplæringssekvens 2). Opplæringen besto av en kort kursdag (intervensjon) beskrevet under prosedyre, tabell nr. 2 og ble gjennomført to måneder etter A-fasen. Deltagere ble testet rett etter opplæringssekvensen (test 1). Deltagerne ble

Tabell 1. Oversikt over opplæringssekvens 1.

Tema	Innhold	Undervisningsform	Tidsbruk i minutter
Gjennomgang av atferdsbegrepet	Hva regnes som atferd. Distinksjonen mellom skjult og offentlig atferd	Forelesning	35
Atferdsbeskrivelser, oppsummerende merkelapper, forklaringsfunksjoner	Gjennomgang av hva begrepene betyr. Hvordan skille mellom begrepene.	Forelesning og praktiske øvelser i plenum	
Gjennomgang av miljøbegrepet	Hva er miljø. Hvorfor er det viktig å beskrive miljø i forkant og etterkant av en angitt atferd.	Forelesning	
Kort innføring i utvikling av atferd	Hvordan miljøet velger ut atferd, hvilke funksjoner atferd kan ha	Forelesning	35
Gjennomgang av begrepet atferdskjeder	Dobbeltfunksjoner til bestemte stimuli ved utfylling av FAK skjemaer	Forelesning	
Kort redegjørelse om mellom observatør enighet	Gjennomføring av mellom-observatør enighet ved bruk av FAK metoden. Utrekning av svar	Forelesning	20
Slutning om årsak	Slutninger om atferdsfunksjon på bakgrunn av data angitt i FAK skjema	Forelesning	15

Merknad: Tabellen viser de ulike temaene i den rekkefølgen de ble presentert under opplæringssekvens 1, inkludert innhold, undervisningsmetode og tidslengde brukt på temaet.

nå kun testet i beskrivelser av foranledning, atferd og konsekvens (FAK-analyse) og skulle ikke trekke slutninger om atferdens funksjon. Deltagerne skulle heller ikke regne ut mellom-skårer enighet. Som under basislinjen ble deltagerne vist 3 video-opptak og fikk en historie lest opp. Video-opptakene var forkortet til å omhandle kun en forekomst av målatferd. Målatferden var spesifisert og deltagerne kunne skrive den på skjema. Deltagerne kunne be om at opptakene og opplest historie kunne vises på nytt. Tid til skriving ble da økt fra 1 til 2 minutter. Deltagerne kunne ha en tipsliste for utfylling av FAK-skjema tilgjengelig under testen. Ett opptak var repetisjon fra test 1.

Test 2 (follow-up) ble gjennomført etter 4 måneder på samme måte som test 2. Deltagerne ble også her kun testet i å skrive ned foranledninger, atferd og konsekvenser

for målatferd som forekom i situasjoner på 3 video-opptak og i en opplest historie. Tre av opptakene var video av klienten og ett av disse opptakene var repetisjon fra test 2. Deltagerne skulle ikke trekke slutning om atferdens funksjon.

Reliabilitet

Beregning av deltagerens skår ble gjort i etterkant 2 observatører for 25 % av de utfylte FAK-analysene. Observatørene så på de samme opptakene som deltagerne og skåret riktig eller galt på deltagerens beskrivelser av foranledning, atferd og konsekvens. Reliabilitet ble beregnet ved at antall forekomster av enighet mellom observatørene ble delt på antall mulige enigheter og ganget med 100. Sammenligning av observatørens skår av deltagerens nedskrevne FAK-analyser viste en enighet mellom observatører på 98

Tabell 2. Oversikt over opplæringssekvens 2.

Tema	Innhold	Undervisningsform	Tid i minutter
Hva er FAK-analyser.	Funksjonelle analyser	Forelesning	15
Mål med FAK-analyser	Kontekster og forsterkningskontingenser	Forelesning	
Hva er foranledning, atferd og konsekvens (stimuli)	Om ulike typer stimuli og atferd	Forelesning	
Eksempler på antagelser, tolkninger og meninger	Gjennomgang av eksempler på beskrivelser som inneholder antagelser tolkninger og meninger	Felles på tavle	5
Eksempler på rene beskrivelser	Gjennomgang av objektive beskrivelser av foranledninger, atferd og konsekvenser	Felles på tavle	5
"Gode" og "dårlige" eksempler på beskrivelser	Gjennomgang av utfylte FAK-analyser med gode og dårlige beskrivelser. Gruppen plukker ut hvilke beskrivelser som er objektive eller ikke	Felles på tavle	10
Video-opptak	Se på video-opptak av klient og beskrive foranledning, atferd og konsekvens	Felles gjennomgang av objektiv beskrivelser i FAK-analyse	15
Tipsliste for utfylling av FAK-skjema	Hva beskrivelser skal inneholde og ikke inneholde, bruk av forkortelser, unngå tolkninger	Felles gjennomgang på tavle	10 min

Merknad: Tabellen viser trinnvis de ulike temaene slik de ble presentert under opplæringssekvens 2, inkludert innhold, undervisningsform og tidslengde brukt på temaet.

%. Beregning av enighet på deltageres skår på slutninger om funksjoner ble gjort for 25 % av de utfylte FAK viste en enighet på 100 % mellom observatørene.

Beregning av deltageres mestringsprosent ble gjort å beregne antall korrekte foranledninger, atferder og konsekvenser for hver FAK-analyse ved å dele antall riktige beskrivelser på antall mulige riktige og ganget med 100, noe som gav en prosentvis mestring av deltageres utfylte FAK-analyser. Hvis deltagerne hadde lagt til atferd som ikke forekom på opptak/opplest historie ble dette regnet som feil og dermed ble også tilhørende foranledning og konsekvens regnet som feil. Ved uenighet mellom observatørene ble video-opptak/opplest historie sett på nytt inntil observatørene ble enige om sann skår.

Resultater

Basislinje

Gjennomsnittlig mestringsprosent for deltagerne i utfylling av FAK-analyse under basislinjen var 31, 92 % alle opptakene/situasjonene sett under ett. Det er variasjon i skår i de ulike opptakene/situasjonene; laveste gjennomsnittlige skår for gruppa var 13,33 % på ett opptak med en faktisk klient, og høyeste gjennomsnittlige skår finner vi på ett opptak med simulerte betingelser; 41,01 %. Variasjonen mellom deltagerne viser at laveste skår hos en deltager på ett opptak var 0 % mestring og høyeste skår på ett opptak hos en deltager var 100 % mestring under basislinjen. Data for den enkelte deltager er fremstilt i figur 1. Når det angår slutning om funksjon var gjennomsnittlig mestring for deltagerne 70, 93 %. Her var laveste skår på ett enkeltopptak hos en deltager 0 % og høyeste 100 %.

B-fasen (Opplæringssekvens 1)

Under test 1 er gjennomsnittlig mestring for deltagerne 50, 83 % på utfylling av FAK-analyser. Laveste gjennomsnittlig skår for gruppa er 23,33 % på ett opptak av klienten og høyeste gjennomsnittlig skår var 93,33

% på en opplest historie. Variasjon mellom deltagerne viser det samme som basislinjen med laveste skår hos en deltager på et opptak/historie på 0 % og høyeste på 100 %.

Gjennomsnittlig mestring for deltagerne er 70 % på slutninger om funksjon, med en variasjon hos deltagerne med laveste skåre på 0 % og høyeste på 100 % på ett opptak/opplest historie.

På test 2 er gjennomsnittlig mestring for deltagerne 52,49 % på utfylling av FAK-analyser. Laveste gjennomsnittlige skår for gruppa er 33,33 % på opptak med klienten og høyest med 86, 66 % på en opplest historie. Variasjon mellom deltagerne viser at laveste skår finner vi hos en deltager som skårer 0 % og høyeste hos deltager som skårer 100 %.

Gjennomsnittlig skår hos deltagerne på slutninger om funksjon er 50 %, variasjon mellom deltagerne er igjen fra laveste skåre på 0 % på ett opptak/historie og høyeste på 100 %.

Resultatene viser at deltagerne ikke øker sin mestringsprosent på utfylling av FAK-analyser etter opplæringssekvens 1, økning i mestringsprosent er kun 1,66 % fra basislinje. Konsekvensen er at deltagerne trekker slutninger om atferdsfunksjoner basert på ukorrekte FAK-analyser. En ny og endret opplæring i utfylling av FAK-analyser ble innført og slutninger om funksjoner ble tatt ut.

C – fasen (Opplæringssekvens 2)

Gjennomsnittlig mestring for deltagerne på utfylling av FAK-analyser på test 1 er 95 %. Laveste gjennomsnittlig skår for gruppa er 93, 33 % mestring på et opptak av klienten og høyeste gjennomsnittlige skår er 100 %, også på ett opptak av klienten. Variasjon mellom deltagerne viser laveste skår hos en deltager på opptak/historie er 66,66 % og høyeste skår er 100 %.

Under test 2 (Follow-up) er gjennomsnittlig mestring for deltagerne 83,33 % på utfylling av FAK-analyser. Laveste gjennomsnittlige skår for gruppa er 66,66 % på ett opptak med klienten og høyeste er 100 % på en opplest historie. Variasjon mellom

deltagerne viser at laveste skår hos en deltager på et opptak/historie er 33, 33 % og høyeste er 100 %.

Prosentvis andel av FAK-beskrivelser som kan brukes til å trekke slutning om funksjon (dvs. at både foranledning, atferd og konsekvens er korrekt beskrevet i den enkelte FAK-analyse) fordelt på de ulike betingelsene viser henholdsvis 11, 41 % på basislinjen, 28, 57 % på test 1 og 25 % på test 2 i B-fasen. I C-fasen er resultatet 90 % i test 1 og 65 % på test 2 (follow-up).

Beregning av gjennomsnittlig korrekte beskrevne foranledninger, alle betingelser under ett, er 56 %. For atferd er tallet 77, 67 %, og for korrekt beskrevne konsekvenser 55,05 %. Forskjellen i mestringsprosent mellom korrekt beskrevne foranledninger og konsekvenser er 0,95 %.

Resultatene innebærer at deltagerne skårer lavest på video-opptak av klienten og høyest på opptak med simulerte betingelser og oppleste historier.

Generell diskusjon

Målet for studien var å utforme en opplæringspakke for å lære miljøarbeidere uten formell trening i atferdsanalyse slik at miljø-

arbeiderne kunne gjennomføre korrekte FAK analyser. Et delmål var at opplæringspakka ikke skulle være for tidkrevende. Videre at miljøarbeidere etter gjennomført kurs skulle være i stand til og gjennomføre FAK analyser på eget arbeidssted. Data fra studien viser at en kortfattet opplæringspakke er mulig, men at det er nødvendig å begrense innholdet og senke ambisjonene på hvor mye miljøarbeiderne skal mestre på egenhånd.

Resultatene fra fase B var for svake. I en reell situasjon ville ikke dataene fra observatørene kunnet brukes til å trekke pålitelige slutninger om atferdsfunksjoner. Vi antok at mulig årsak til de dårlige resultatene var tosidig. På den ene siden var opplæringspakken for omfattende, og på den andre siden at materialet var for komplekst gitt at det skal være mulig å gjennomføre kurspakka på kun 1 dag. Resultatene fra fase C er akseptable. Her er opplæringspakken utformet slik at den er mindre omfangsrik, og kompleksiteten på materialet er redusert sammenlignet med prosedyren for B-fasen.

Funnene reiser noen problemstillinger som bør avklares dersom man begrenser formålet med en opplæringspakke til kun å sikre gode observatørferdigheter; skrive presist og nøyaktig det som har blitt obser-

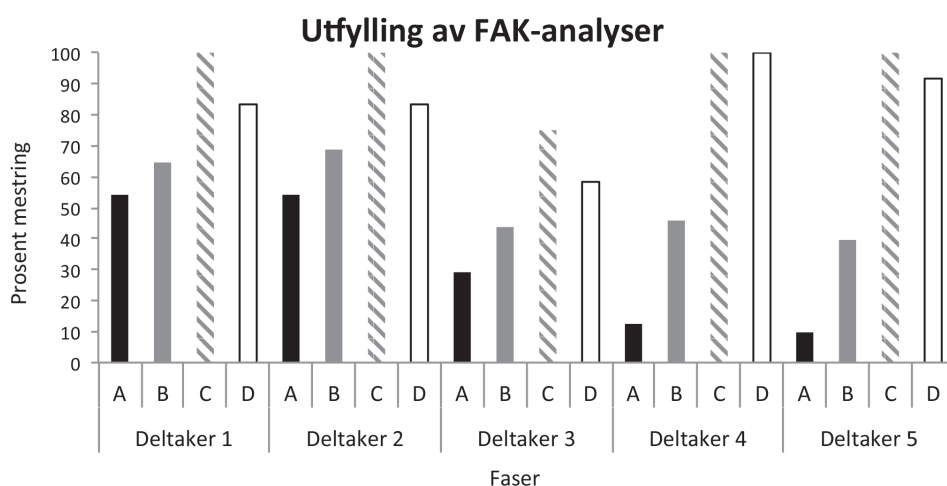

Fig 1. Prosentvis korrekte utfylte FAK-analyser per deltager ved A (basislinjeregistrering), B (etter opplæringssekvens 1), C (etter opplæringssekvens 2) og D (oppfølgingsmåling).

vert. Det er enn aktuell problemstilling dersom den som skal trekke slutning om atferdsfunksjon ikke selv har anledning til å gjennomføre FAK registreringen, men må stole på andres observasjoner. Konsulenter vil ofte være i en slik situasjon. En avgrensning av opplæringen til datainnsamling, men ikke tolkning, innebærer at vi må identifisere de nødvendige, og tilstrekkelige ferdighetene for å gjennomføre utfylling av FAK skjemaer. En kortfattet tentativt logisk analyse kan settes opp for å skille hvilke ferdigheter som kreves for å utføre en konkret jobb og hvilke ferdigheter som kreves for andre typer oppgaver. Eksempler på førstnevnte kan være å samle inn data uten for mange feil. Eksempler på sistnevnte er det å være en god analytiker med henblikk på å trekke slutning om atferdsfunksjoner basert på et foreliggende datamateriale, eller sørge for at reliabilitetsjekker gjennomføres på en hensiktsmessig måte.

Dersom målet er å få hurtig tilgang på en stab med gode observatører, virker teoretiske kunnskaper om reliabilitet overflødig. Det som trengs er å få to observatører til å gjennomføre det de har lært om gode beskrivelser samtidig, men uavhengig av hverandre. Dersom kun atferd som er observerbar for observatøren skal telle (Cooper et al., 2007), er kunnskap om skjult atferd overflødig. Gitt at observatøren kun skal registrere, er kunnskap om både atferdsfunksjoner og om hvordan atferd selekteres og opprettholdes overflødig. Sannsynligvis er kunnskaper om «oppsummerende merkelapper» og «forklaringsfiksjoner» og hvilke problemer disse begrepene skaper (Baum, 2005) også overflødig.

En kort introduksjon til begrepet offentlig atferd og stimuli/omgivelser er nødvendig. Videre regner vi med at det er nødvendig med nok eksempler på gode og dårlige beskrivelser. Multiple eksemplar trening vil da være påkrevd (Hayes, Barnes-Holmes, & Roche, 2001; Hayes, Barnes-Holmes, & Roche, 2001).

Vi har antatt at den gunstige effekten som

er observert fra fase B til fase C skyldes at prosedyren i fase C er mindre omfangsrik og mindre kompleks. Men, effekten kan skyldes modning, læring mellom fasene, eller at det er andre gangs eksponering for temaet som har ført til gunstig effekt. Et annet problem er at deltagerne systematisk gjorde det dårligere på testen med videoopptak av brukeren som de var kjent med. Forskjellen kan tilskrives vanskelighetsgraden på de forskjellige opptakene/oppløsingene. Vi ønsket å inkludere videoopptak av brukeren selv om disse opptakene var vanskeligere å bedømme.

At resultatene fra «follow up» er på 65 %, er ikke tilfredsstillende. Det viser et behov for at enten må prosedyren fra C-fasen gjøres enda bedre, eller at det må legges til et kort oppfriskningskurs etter en gitt tidsperiode. Individuelle data viser at behovet for oppfriskningskurs ikke nødvendigvis bør gjøres på gruppenivå, men med utvalgte deltakere.

I studien har vi gjort endringer på innholdskomponenten i opplæringspakka, men det kan argumenteres for at hvilke type didaktiske teknikker som ble anvendt påvirker hvilke effekt opplæringspakka gir. Pyramidetrening er et eksempel på anvendbare teknikker når ferdigheter skal etableres. Pence, St. Peter og Tetreault (2012) viste i sin studie at verbale beskrivelser av ferdigheter, modellering av korrekt gjennomføring av ferdigheter, og feedback på gjennomførte øvelser, fungerer som effektive didaktisk virkemidler. Fremtidige studier bør gjøre manipulasjoner både med innholdskomponenten, og de didaktiske teknikkene som benyttes. I tillegg er det få deltakere fra kun en personalgruppe. Resultatene fra studien bør derfor betraktes som lovende, men tentative, og replikasjoner er nødvendig.

Referanser

- Baum, W. M. (2005). *Understanding behaviorism. Behavior, culture, and evolution* (2nd ed.). K: Blackwell Publishing.
- Bertelsen, K. A. (2009). *Opplæring av*

- personer med lav formell kompetanse i gjennomføring av eksperimentelle funksjonelle analyser av selvskading. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 36, 143–161.
- Carr, J. E., & Fox, E. J. (2009). Using video technology to disseminate behavioral procedures: A review of functional analysis: A guide for understanding challenging behavior (DVD). *Journal of Applied Behavior Analysis*, 42, 919–923. doi: 10.1901/jaba.2009.42-919
- Cooper, J. O., Heron, T. E., & Heward, W. L. (2007). *Applied behavior analysis* (2nd ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Hayes, S. C., Barnes-Holmes, D., & Roche, B. (2001). *Relational frame theory*. New York: Kluwer Academic/Plenum.
- Iwata, B. A., & Dorsey, M. F. (1994). Toward a functional analysis of self-injury. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 27(2), 197.
- Iwata, B. A., Dorsey, M. F., Slifer, K. J., Bauman, K. E., & Richman, G. S. (1982). Toward a functional analysis of self-injury. *Analysis and Intervention in Developmental Disabilities*, 2, 3–20. doi: 10.1016/0270-4684(82)90003-9
- Iwata, B. A., Wallace, M. D., Kahng, S. W., Lindberg, J. S., Roscoe, E. M., Conners, J. et al. (2000). Skill acquisition in the implementation of functional analysis methodology. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 33, 181–194. doi: 10.1901/jaba.2000.33-181
- Kazdin, A. E. (1982). *Single-case research designs*. New York: Oxford University Press.
- Løkke, J. A. (2008). Analyse av atferdsfunksjoner - en introduksjon. In J. Eknes, J. A. Løkke, T. L. Bakken & I. Mæhle (Eds.), *Utredning og diagnostisering* (pp. 112-124). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lokke, J. A., Halvorsen, L. R., Lokke, G., & Arntzen, E. (2010). Assessing Inter-Observer Agreement and Accuracy in Training and Acquisition of Experimental Functional Analysis Skills. *Poster presented at the annual convention of the Association for Behavior Analysis, San Antonio, TX*.
- Pence, S.T., St. Peter, C.C., & Tetreault, A.S. (2012). Increasing accurate preference assessment implementation through pyramidal training. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 45, 345–359.
- Repp, A. C., & Horner, R. H. (1999). *Functional analysis of problem behavior*. Belmont, CA: Wadsworth Pub.
- Schlinger Jr., H. D. & Normand, M. P. (2013). On the origin and function of the term functional analysis. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 46, 285–288. doi:10.1002/jaba.6
- Skjetne, G. K. (2007). Opplæring av personer med varierende utdanning og bakgrunn i utføring av eksperimentelle funksjonelle analyser. En norsk replikasjon. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 34, 59–78.
- Sturmey, P. (red.) (2007). *Functional analysis in clinical treatment*. Amsterdam: Elsevier Science.

Training in non-eksperimental functional assessment or ABC-Assesment

Kari Anne T. Bertelsen¹, Lars Rune Halvorsen², Jon A. Løkke², Marianne Solvang¹ and Gunn E. H. Løkke²
Halden kommune¹ and Østfold University College²

Descriptive functional assessments involve recording environmental antecedent and consequent stimuli for behavior. One variant is the “ABC” recording; describing antecedents, behavior and consequences. The present study investigated whether an intervention would establish necessary skills in performing ABC recording in participants naïve to this methodology. Five participants performed ABC recordings and made assumptions about behavioral functions based on video recording of persons exhibiting problem behavior. Result from intervention 1 indicated that the participants failed to establish the necessary skills to perform ABC recording in accordance with criteria. In a subsequent intervention we reduced the complexity of the training package to a brief lecture and exercises that only involved the necessary skills to perform the ABC recording, omitting skills such as inferring behavioral function based on the data. Result from intervention 2 shows that the participant had established the necessary recording skills. This study indicates that it is possible to teach staff rather quickly to perform reliable and valid ABC recordings.

Key words: Staff training, functional analysis, ABC recording, behavioral function